

ALLES WAT HET GEVAL IS

De kooi is groot in verhouding met de vogel. Het is een mooie, witte vogelkooi. De vogel in de kooi beweegt niet veel. Het is een hele kleine vogel. Mogelijks is hij bang om te bewegen omdat de kooi zo groot is, in verhouding met hem.

Kleine mensen, in casu baby's, worden ingebakerd om het contrast tussen hun kleine lichaam en de grote ruimte waarin ze zich bevinden, zeg maar de wereld, in te perken. In het witte huis ligt dan een klein, pakweg wit, pakje, met daarin een baby. Een Droste-effect.

Een vogel, echter, laat zich idealiter niet inbakeren. Deze vogel, in de kooi, ziet er bovendien niet uit als een babyvogel, een kuiken. Het is een volgroeide vogel van een kleine soort. Een winterkoninkje, of een goudhaantje, met de kleuren van een nachtegaal.

Een ingebakerde baby ziet eruit als een geschenk. Hoe klein ook, een baby is altijd kamervullend. Zelfs op een landschapsbureau. Hoe kamervullend een baby ook is, je krijgt hem echter ook altijd weer door de deur. Dat is de menselijke paradox. De paradox van de menselijke architectuur ook. Zulks zou beschreven kunnen worden in een boek met de titel: 'Het aura en het beton. Een inleiding op de menselijke architecturale paradox.' Het boek zou op een witte plank terechtkomen (horizontaal) aan een witte muur (vertikaal) in een wit gebouw (ruimtelijk), en verder niet meer aangeraakt worden. Ziedaar alweer een Droste-effect.

Mensen kunnen evenwel ook zo dun worden dat men, zoals men zegt, ze onder de deur door zou kunnen schuiven. Idealiter is iedereen zo dun. Hoe minder calorieverbranding, hoe langer het organisme leeft. Dat is ook zo met een gebouw: hoe minder intensief het gebruikt wordt, hoe langer het in ere blijft. In het tegenovergestelde geval spreekt men van het 'uitwonen' van een gebouw. Toch mag men het ook niet te weinig gebruiken, want dan verkommert het. Een mens mag ook niet té dun worden, want dan raakt hij ondervoed. Het is zoals met zuurstof: wat ons doet leven, doet ons ook sterven.

Wanneer de mens loopt, zet hij lijnen uit. Langs muren, gebouwen, straten. Hoe meer hij loopt, hoe dunner hij wordt, hoe langer hij leeft (in acht genomen dus dat men, zoals in alles, niet mag overdrijven). Hoe geometrischer zijn dagindeling, ook hoe beter. Orde en verhouding. Anders stort hij sneller in. Met andere woorden: hoe meer de mens de structuur van een gebouw aanneemt, hoe beter.

Dat doet hier verder niet ter zake. Ware het niet dat de vrouw die u daar ziet haar best doet om op een gebouw te lijken, om een gebouw te worden. Ze loopt langs muren en wanden, zet lijnen uit, om zelf een lijn te worden. Dat komt omdat ze er van uitgaat dat het haar dichter bij haar geliefde zal brengen. Ze hebben samen in het gebouw geleefd, de geliefde is gestorven, en nu is zijn ziel opgegaan in het gebouw. Zo redeneert ze tenminste. Dergelijke redeneringen vormen geen zeldzaamheid. Men neemt vaker waar dat mensen moeilijk afstand kunnen doen van gebouwen en andere levenloze objecten, vanuit een primitieve, anemistische reflex.

Deze vrouw heeft zo lang gelopen dat haar voeten pijn doen. Ook dat gebeurt vanuit een anemistische reflex. Ze loopt langs gebouwen, langs muren, komt terug, begint opnieuw, zet lijnen uit, wil zelf een lijn worden. Want hoe bezielt een gebouw ook kan lijken, toch is men nooit zeker van die bezieling. Men zou in de muren willen kruipen om te zien waar die ziel dan wel zit. Zo loopt de vrouw dus lengtes en lengtes van muren af in de hoop dichter bij het wezen van het gebouw te komen. Bijgevolg doen haar voeten pijn. Ze is van mening dat ze nieuwe schoenen nodig heeft. Ook dat is een veel voorkomend verschijnsel: vrouwen dragen schoenen die in wezen niet gemaakt zijn om mee te lopen. Daarom worden er steeds meer schoenen gekocht. De vrouw komt op een bepaald moment in haar leven tot de vaststelling dat de schoenenkast ontoereikend is. Er moet een nieuwe schoenenkast bijkomen. De vraag is waar. Alle ruimte lijkt benut.

De vrouw kijkt naar de ruimte, naar de muren, naar de structuur van het gebouw, en verwacht dat het gebouw de oplossing suggereert. Maar het gebouw is zwijgzaam. Het gebouw is, zo concludeert de vrouw uit het stilzwijgen, van mening dat alle ruimtes zijn benut. De vrouw is het daar niet mee eens. De schoenenkast puilt immers uit. Bovendien meent ze dat ruimte eigenlijk niet echt bestaat, dat ruimte altijd kan bijgemaakt worden, net zoals tijd. Dat men moet ophouden zich op te stellen als slachtoffers van tijd en ruimte.

'Dat is waar', antwoordt de in tijd en ruimte opgegane geliefde. 'Ik heb vandaag in de tijd gekeken.'

'Dat doe ik voortdurend', zegt de vrouw.

'Veel verder nog', zegt de geliefde weer. 'Lichtjaren terug'.

De vrouw is nieuwsgierig, blijft staan, wandelt wat heen en weer door de witte ruimte. 'En wat zag je?', vraagt ze.

De geliefde antwoordt dat hij misselijk werd omdat hij zich voorstelde dat hij op en vlot woonde, en een telescoop opstelde op dat vlot.

De vrouw draait zich 360° om. Ze is duidelijk in zichzelf verzonken, maar toch communiceert ze, en dat in de ruimte. 'Waarom op een vlot??' vraagt ze. Je kan zien dat ze het helemaal niet begrijpt. Je kan het zien aan het feit dat ze een draai maakt van 360°. Geometrie, wanneer uitgevoerd door een menselijk lichaam, is veelal expressief.

'Ik stelde mij dat gewoon zo voor. Het was een droom als het ware.'

De vrouw vraagt met aandrang dat de geliefde weer IN het gebouw komt wonen. Ze vraagt wanneer de geliefde dat van plan is.

'Als je mij gevonden hebt', antwoordt hij.

De vrouw windt zich op. Ze blijft plots staan want ze is overtuigd van haar gelijk.

'Ik heb je gevonden', zegt ze, 'ik kan je horen!'

'Nu nog zien', zegt de geliefde weer. 'Zie je mij?'

De vrouw kijkt op. 'Ik zie alleen de muren.'

'Eerst zien, dan geloven', zegt de geliefde in Bijbelse termen.

De vrouw haalt haar schouders op. Ze wandelt naar de muur, draait 180°, laat zich met haar rug tegen de muur naar beneden glijden. Na die verticale beweging eindigt ze in een hoek van 90°. Haar benen zijn licht gespreid, haar armen hangen naast haar lichaam, haar handen rusten op de grond, en haar hoofd hangt een beetje naar beneden. Ze lijkt nu veel jonger. Ze lijkt zelfs het kind van een kind: een lappenpop in een poppenhuis.

'Heb je het vlot zelf ingericht?' vraagt ze tenslotte.

'Ja'.

'Dan zal het wel mooi ingericht zijn'. Er verschijnt een glimlach op haar gezicht.

'Het is mooi ingericht', zegt de geliefde, 'maar niet naar jouw zin vrees ik. Veel te rommelig voor jou.'

Het hoofd van de vrouw gaat licht op en neer.

'En vergeet niet dat het maar een droom is.'

Haar hoofd gaat nog steeds licht op en neer.

De geliefde vertelt: 'Ik stond op het vlot. Het was nacht. Een heldere nacht, met een halve maan, en veel sterren. Ik keek naar de sterren, en begreep niet waar ze waren. Daar, hier, ver, dichtbij, het was allemaal zo onduidelijk. Zoals in de woestijn, toen we onder de blote hemel sliepen in een erg isolerende slaapzak, weet je nog?'

'Natuurlijk', antwoordt de vrouw. 'Toen werd ik een keer wakker', gaat ze verder, 'met de gedachte: 'wie heeft in godsnaam de lamp aangelaten?' Ik opende mijn ogen, en keek recht in de volle maan. Er waren geen muren, geen plafond, geen kamer, geen lamp. Ik had het gevoel dat ik ondersteboven aan de naakte aarde kleefde, en weldra naar beneden zou vallen, naar de sterren toe. Maar dat gebeurde niet. Het geval was immers dat ik onderhevig was aan de aantrekkingskracht van de aarde. De sterren trokken mij niet aan. Tenminste niet met een grotere kracht dan de aarde. De aantrekkingskracht van de sterren is niet het geval. Jouw aantrekkingskracht is nochtans wel het geval, en toch kan ik niet naar jou vallen.'

Hier wordt de vrouw geconfronteerd met haar eigen principes. Ze huldigt namelijk het principe dat we moeten ophouden ons op te stellen als slachtoffer van tijd en ruimte. Als dat zo is, kan ze naar haar geliefde toe vallen. Vallen is immers een beweging in de tijd door de ruimte. Een complicerende factor is echter de richting. Voor zover ze weet, kan men wel slachtoffer worden van de richting. Het probleem van de vrouw is namelijk dat ze geen richting heeft. Daarom net volgt ze gangen en muren. Ze probeerde wel eens te vallen in de richting van een muur, ze lag een tijdlang langs de muur. Maar toen hoorde ze haar geliefde niet meer. Ze is toen opgestaan, en op haar stappen teruggekeerd. Ze weet met andere woorden niet in welke richting ze moet vallen om naar haar geliefde toe te vallen. Het zou dus per toeval moeten gebeuren.

De vrouw heeft het gevoel dat haar gedachten haar nergens toe leiden. Ze heeft het gevoel in dat witte museum te staan waarin één van de ruimtes op een punt toeloopt. Dat is een erg akelige plek. Die plek leidt ook nergens toe, hij vernauwt, met de ruimte, ook de geest. Het lichaam voelt zich verpletterd. Wat ook de contingente reden mag geweest zijn om die ruimte zo te bouwen, het was een ontoereikende reden, want de ruimte knijpt de ruimte daar weg. Dat kan men geen ruimte meer noemen. De vrouw probeert bijgevolg de draad van haar gedachten weer op te nemen. Ze probeert te achterhalen hoe ze toch op dat vallen zijn gekomen, die sterren, de woestijn; Ze weet het weer.

'Vertel verder over het vlot', zegt ze.

'Ik wilde de afstand voelen', herneemt de geliefde, 'tussen, enerzijds, mij op het vlot, dobberend op het zwarte water, en anderzijds de sterren op hun zwarte achtergrond. Ik opende de driepoot van mijn telescoop. Zette hem op het vlot, richtte, probeerde scherp te stellen. Ik probeerde tien minuten lang scherp te stellen. Tenslotte gaf ik het op. Ik werd misselijk. Het vlot ging op en neer, op de deining van het water. Ik keek de ruimte in, de tijd in, en leek miljarden kilometers, misschien wel lichtjaren af te leggen. Snap je? De hoek die de telescoop op het dek beschrijft, wordt enorm uitvergroot in de ruimte. En bijgevolg ook in de tijd. Zoveel dat ik duizelig werd.'

De vrouw vindt het een ingewikkelde constructie. Het zou toch allemaal veel eenvoudiger kunnen. 'Je zou je telescoop hier op het dakterras moeten opstellen', zegt ze. 'Dat is stabiel. Dan kan je naar de ruimte kijken zoveel je wil, zonder misselijk te worden.'

'Dan zou ik eerst moeten teruggaan in de tijd', antwoordt de geliefde. De vrouw heeft genoeg van de graad van abstractie in hun gesprek. Nu terzake, denkt ze. En ze zegt: 'Ik wil dat je hier komt. Ik hou er niet van dat het zo ordelijk is nu'.

De geliefde heeft altijd een oplossing voor alles. Ook nu weer: 'Maak dan rommel', zegt hij. 'Stel je voor dat je mij bent, en maak rommel.'

De vrouw vindt de oplossing evenwel te simpel. 'Ik ben niet jou', zegt ze. 'Ik neem niet zo veel plaats in de ruimte in als jij.' Ze laat zich ondertussen onderuit zakken. Alleen haar hoofd rust nog tegen de muur, de rest van haar lichaam raakt de grond. Ze vraagt zich af of ze nu net meer, of net minder ruimte inneemt.

'Als de ruimte niet echt bestaat', antwoordt de geliefde, 'kan je je toch aanpassen? Of de ruimte aan jou?'

'De ruimte bestaat alleen als jij er niet bent', concludeert de vrouw. 'Dan is ze groot en brutaal. Je moet hier komen. De ruimte is te groot. Ik ben te klein in deze kooi van beton en baksteen en glas. Ik wil ingebakerd worden. Ik wil dat je me inbakert.'

De vrouw beseft dat dat een belachelijke vraag is. Inbakeren is goed voor baby's. Zij is nu een volwassen vrouw. Ze denkt aan de vogel, die zo stil is vandaag. Hij is niet zo stil omdat de ruimte te groot is. Maar omdat ze hem een soort van ingebakerd heeft. Het ging namelijk zo. De vrouw is eerder die dag gaan wandelen. Zoals elke dag. Langs de wijk met de rode bakstenen en het witte beton. Voorbij de marmeren zeemeermin. Ze zocht haar geliefde, maar vond hem niet. Haar schoenen deden pijn, en ze keerde weer naar huis terug. Ze zocht de vogel in zijn kooi. Hij keek schichtig naar haar op met zijn zwarte kraaloogjes. Ze nam het vogeltje in haar hand. Het paste er helemaal in, zo klein is het. Ze hield haar hand tegen haar borsten. Ze verbeeldde zich dat ze dezelfde borsten had als de zeemeermin. Borsten van steen. Onvergankelijke schoonheid. Dan kneep ze haar hand zachtjes toe. Het vogeltje kon niet meer ademen. Niet omdat ze zijn snavel dichthield. Maar omdat het zijn borstkasje niet meer kon laten uitzetten, zijn longen niet meer vullen met lucht. Het bewoog nog even hevig met zijn kopje, en toen gingen zijn ogen toe. Toen was het dood. De vrouw heeft het weer op de bodem van zijn kooi gelegd. Op een dag zal ze de kooi in haar landschapsbureau zetten.

Het is erg jammer voor de vogel, vindt ook de vrouw. Ze kon eerst niet geloven dat hij echt dood was. Maar toch is ze van mening dat haar hand genadig was, en zacht. Haar hand beschermde hem tegen de kou van haar stenen borsten. De vogel is gestorven in de zachte omhelzing van haar hand. In die zin benijdt ze de vogel om zijn lot. Ze wil dat haar geliefde op een dag uit zijn stenen gedaante weerkeert, en weer zacht wordt. Hij moet uit de muren te voorschijn komen, en haar met zijn hand omklemmen. En dan zal ze, als haar tijd gekomen is, sterven in zijn hand.

Maar de geliefde, die altijd voor alles een oplossing heeft, antwoordt: 'De ruimte is nu de hand. Laat de ruimte de tijd maken. Stel de tijd nog uit. Als de ruimte klaar is met de tijd te maken, ga er dan in liggen, en voel de hand van de ruimte op je buik. Op je borsten, je dijen. Overal. De ruimte is overal. De ruimte is er altijd. Dichtbij, ver weg. De hand is overal. En geef je over. Word begrensd. Word grenzeloos. Kom bij mij. Maar nu nog niet. Tijd en ruimte moeten hand in hand gaan.'

'Weet ik', antwoordt de vrouw. 'Weet ik.' Ook haar hoofd raakt nu de grond. Ze ligt languit in de grote witte ruimte, de vogel gelijk.

'Dan ga ik nu maar', zegt de geliefde.

'Kom je nog eens?' vraagt de vrouw.

'Hangt er van af hoe je het bekijkt', zegt de geliefde. 'En', voegt hij nog toe, 'maak gewoon een extra schoenenkast'.

De vrouw vraagt zich af of ze dat zelf denkt, dan wel of de geliefde het zegt. In wezen, weet ze, komt dat op hetzelfde neer. Toch lijkt het haar een belangrijke nuance. Dat schijnt haar zo toe, omdat ze nog steeds die primitieve, anemistische reflex heeft.

'Toen je vandaag voorbij het derde blok wandelde', zegt de geliefde, 'heb je in een winkel laarsjes gezien. Die waren mooi.'

'Ja!', zegt de vrouw enthousiast, 'vond jij dat ook?!'

'Ja', antwoordt de geliefde, 'koop ze maar'.

De vrouw gaat staan, en stoft haar kleren af met haar hand. 'Dat ga ik doen', denkt ze. 'En er morgen mee stappen. Eerst binnen. Dan buiten. Maar goed, dat zie ik morgen wel weer.'

De vrouw komt in beweging. Ze wandelt voorbij de vogelkooi, dwars door de witte ruimte naar buiten. Het geluid van haar eigen voetstappen vergezelt haar zoals steeds, en is luider in de ruimte dan buiten. De ruimte geeft haar haar eigen geluid terug, zo lijkt het. Morgen, denkt ze, komt ze terug met andere schoenen.

TEKST: CLARA VAN DEN BROEK